

חברות ארנק

1. כללי

התרחבה התופעה של שכירים בעלי שליטה בחברה, ברמות שכר גבוהות, אשר משתמשים בחברה כנותנת השירות במקומם, אף שבאופן מהותי קיימים יחסי עובד מעביד בין השכיר לשעבר, נותן השירות, לבין מקבל השירות. ודוק, אין מדובר במכירת טובין, אלא רק במתן שירות. ניתן לכנות חברות אלו כ"חברות ארנק"¹. תופעה זו קיימת גם בקרב נושאי משרה² במעמד של עצמאים או שכירים בחברה מקבלת השירות.

המניע לתופעה זו הוא הרצון להתחמק מהמס המוטל על יחידים בתוספת דמי ביטוח לאומי ובמקומו לשלם מס חברות³, הנמוך משיעור המס המוטל על יחיד ברמות השכר הגבוהות.

לפיכך, נכנס תיקון 235 לפקודה לפעולה וקבע במקרה זה שיש להתעלם מקיומה של החברה ולחייב את בעל המניות נותן השירות, באופן ישיר, במס על כלל ההכנסות הנובעות לחברה מיגיעתו האישית.

מצבים בהם ניתן לייחס את הכנסות חברת המעטים לבעל השליטה הם:

א. **סעיף 62א(א)(1) לפקודה**: בעל המניות בחברת המעטים הינו "נושא משרה" בחבר בני אדם אחר (לרבות "צד קשור" לאותו חבר בני אדם), אשר משלם לו תגמול על עבודתו זו. התגמול על העבודה הוא בגין פעילות כנושא משרה או הענקת שירותי ניהול וכיוצא באלה. אולם הוראה זו לא תחול על יחיד שהוא בעל מניות מהותי במישרין או בעקיפין בחבר בני האדם האחר.

ב. **סעיף 62א(א)(2) לפקודה**: בעל השליטה בחברת המעטים עוסק עבור גוף כלשהו (לרבות עבור צד קשור לאותו גוף) ב"פעולות הנעשות בידי עובד עבור מעסיקו". במקום שאותו אדם יקבל שכר כעובד ויחוייב במס שולי גבוה הוא מקים חברה שתחוייב במס חברות נמוך.

¹ "חברת ארנק" משום שהחברה באמצעותה פועל היחיד משמשת לו כארנק לניקוח ההכנסות ולשמירתן בה, לאורך זמן, מבלי לחלקן כדיבידנד, כדי להימנע מהגדלת החיוב במס הכולל הדו-שלבי בחברה.
² "נושא משרה" מוגדר בסעיף 62א(ד) כאחד מאלה, לפי העניין:
 (1) בחברה – נושא משרה כהגדרתו בחוק החברות; ההגדרה בסעיף 1 לחוק החברות:
 "נושא משרה" – מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל כללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן דירקטור או מנהל הכפוף במישרין למנהל הכללי;
 (2) בעמותה – נושא משרה כהגדרתו בסעיף 30(א)(4) לחוק העמותות; ההגדרה שם קובעת:
 "נושא משרה" – חבר ועד העמותה, המנהל הכללי של העמותה, משנה למנהל הכללי, סגן המנהל הכללי, כל ממלא תפקיד כאמור בעמותה אף אם תוארו שונה; ההגדרה דומה ברוחה לזו שבחוק החברות.
 (3) בחבר בני אדם אחר – אדם הממלא תפקיד מקביל לאלה המנויים בפסקאות (1) ו-(2), ובלבד שלא יראו שותף בשותפות שאינה נסחרת בבורסה כנושא משרה באותה שותפות.
³ שיעורי המס בחברה משנת 2018 ואילך – 23%.

בכל אחד ממקרים אלו קובעת ההוראה האופרטיבית בסעיף 62א(א) לפקודה שהכנסתה החייבת של חברת המעטים כאמור, הנובעת מפעילותו של היחיד, תיחשב כהכנסתו של היחיד.

לאחר שנקבע שחברה מסויימת היא חברת ארנק ולעניין דיני המס הכנסת החברה נחשבת להכנסת היחיד, נשאלת השאלה האם הכנסתו זו של היחיד תחוייב בדמי ביטוח לאומי.

לצורך מענה לשאלה זו ניתן להיעזר בסעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי. סעיף זה מאמץ את שקיפותן של חברת הבית לפי סעיף 64 לפקודה, חברה משפחתית לפי סעיף 64א לפקודה וחברה שקופה לפי סעיף 1א64 לפקודה. הוא קובע:

"...יראו את ההכנסה האמורה [ההכנסה החייבת – מ.כ.] כאילו חולקה בסוף אותה שנת מס לחברי החברה או לבעלי מניות בה, לפי העניין, והכל בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה במועד האמור."

בקבוצת החברות הנ"ל לא תמצאו את חברות הארנק המפורטות בסעיף 62א(א) לפקודה, דהיינו, את "חברת נושאי המשרה" לפי סעיף 62א(א)(1) ולא את "חברת השכירים" לפי סעיף 62א(א)(2)(3) לפקודה.¹

הרקע ההיסטורי של החקיקה הנ"ל תומך גם הוא בכך שכל עוד לא הוכנס תיקון מפורש בחוק הביטוח הלאומי שכולל את החברות המפורטות בסעיף 62א לפקודה, לא תחוייב ההכנסה בדמי ביטוח לפי חוק הביטוח הלאומי. יש לראות את חברת הארנק מבחינת הדין הכללי הכולל את דיני הביטוח הלאומי כישות נפרדת ואת הכנסות החברה לפי הדין הכללי כהכנסותיה שלה ולא של בעלי מניותיה.

בהקשר זה יש לציין שדיבידנד המתקבל אצל בעל המניות מחברת הארנק פטור מתשלום דמי ביטוח בהתאם לסעיף 350א(6) לחוק הביטוח הלאומי.

סעיף 62א לפקודה הדין בחברות ארנק עומד באותו מצב בו עמד סעיף 64א לפני הוספת סעיף 373א ומשכך, אין רווחי חברות הארנק חייבות בדמי ביטוח לאומי.

לפחות לגבי "חברת שכירים" נאמר בפסיקה (3) לסעיף 62א(א) "וזאת לצורך דיני המס בלבד". מס, כפי שמוגדר בסעיף 1 לפקודה, אינו כולל את ביטוח לאומי, אלא רק מס הכנסה או מס חברות המוטלים על פי פקודת מס הכנסה.

נקודת תורפה ב"חברת ארנק" היא לגבי קיזוז הפסדים. תכונת השקיפות שהמחוקק הצמיד ל"חברת הארנק" היא בכל הנוגע ל"הכנסה חייבת". כאשר ב"חברת הארנק" נוצרים הפסדים, הפסדים מעסק, אין לייחסם לבעל המניות המהותי. אלו לא יתקזזו אצלו, אלא יועברו לשנים הבאות לקיזוז כנגד הכנסה מעסק, כאשר היתרה בשנים הבאות תיוחס אליו. בכך נחותה "חברת הארנק" ממצבה של חברת בית וחברה משפחתית, אשר יכולות לקזז את הפסד השנה מעסק כנגד הכנסות בעלי המניות.

¹ מפליא שבתוך תיקוני החקיקה הרבים לא מצא המחוקק לנכון להוסיף לרשימה את סעיף 62א לפקודה. מן הסתם, קרה הדבר בהסח הדעת וקרוב לוודאי שיכלול בעתיד גם את חברות הארנק.

2. השוואה ב"חברות ארנק" בין "חברת נושאי משרה" לבין "חברת שכירים"

נשווה בין חברות ארנק של "נושאי משרה" לבין חברות ארנק של שכירים. ההבדלים יוצגו בטבלה הבאה:

השוואה בין "חברת נושאי משרה" לבין "חברת שכירים"

פרטים	סעיף 62א(א)(1) – נושאי משרה	סעיף 62א(א)(2) – חברת שכירים
נותן השירות	מי שהוא ¹ "נושא משרה" בחברה מקבלת השירות – יחיד או חברת המעטים	יחיד שעושה פעולות הנעשות בידי עובד עבור מעסיקו, במסווה של חברה
יחסי גומלין בין "חברת נושאי משרה" לבין "חברת שכירים"	הוראה ספציפית הנוגעת רק לנושאי משרה	סעיף סל. מי שלא נכנס בגדר "חברת נושאי משרה" אפשר שייכנס ל"חברת שכירים"
נותן השירות הפורמלי	חברת מעטים	חברת מעטים
סיווג ההכנסה אצל נותן השירות	הכנסה לפי סעיף 2(1), 2(2), או 10(1) לפקודה	הכנסה מיגיעה אישית לפי סעיף 2(2) לפקודה
מספר מועסקים אצל נותן השירות	מדובר ב"פעילות היחיד" ולא כמו בפסקה (3) "לרבות עובדי החברה". משכך, לא היה צורך להתייחס למספר עובדים בחברה, בשונה מפסקה (3). יחד עם זאת, אין מניעה שיהיו עובדים נוספים מחוץ לבעל המניות המהותי, אם כי תושקף רק הכנסה מפעילות בעל המניות היחיד	מוגבל לפחות מארבעה מועסקים [סעיף 62א(א)(5)]
שיעור ההכנסה או ההכנסה החייבת ממקבל השירות ביחס לכלל ההכנסות או ההכנסות החייבות	אין הגבלה לשיעור הכנסות מאותו מקבל שירות מתוך כלל ההכנסות.	70% מ"ההכנסות" או מ"ההכנסות החייבות" (למעט "הכנסות מיוחדות" ו"רווחים מיוחדים") הם מאותו לקוח.
מקבל השירות	חבר בני אדם בלבד ולא יחיד, שבו היחיד משמש כנושא משרה ומקבל שירות מחברה בבעלות בעל המניות המהותי.	חברה, או "צד קשור", או יחיד או כל ישות שהיא המקבלים שירות מאותו יחיד
סייג למקבל שירות	היחיד אינו בעל מניות מהותי בו במישרין או בעקיפין [סעיף 62א(א)(1) סיפא]	היחיד אינו בעל מניות מהותי בו במישרין או בעקיפין [סעיף 62א(א)(2) בהגדרת "אדם אחר"]
מספר מקבלי השירות	ייתכנו מספר מקבלי שירות	בדרך כלל, מקבל שירות אחד עיקרי שההכנסות ממנו הם מעל 70% מכלל ההכנסות שנתן אותו יחיד באמצעות החברה

¹ סעיף 62א(א)(1) לפקודה נוקט במילים "הינו נושאי משרה" ולא "הם נושאי משרה". מתעוררת שאלה אם יש לייחס לכך משמעות. בחוזר 10/17 מיום 7.11.17 בנושא: "סעיף 62א לפקודת המס הכנסה – מיסוי בעל מניות בחברת מעטים" כותב החוזר לא מייחס לכך משמעות בדוגמאות המוצגות בו. לפי פירוש זה יש חשיבות לתפקידו כנושא משרה של בעל המניות המהותי בעת הפקת ההכנסה. לפי פירוש דווקני אחר, המייחס לכך משמעות, אם לא היה לפני כן נושא משרה בחברה, הוא לא ייכנס לפסקה (1) של סעיף 62א(א) לפקודה אולם עלול להיכנס לפסקה (2) של סעיף 62א(א) לפקודה.

3. יציאה ממסגרת חברת ארנק

מתוך כל הנאמר לעיל ניתן להצביע על מקרים של יחידים הנותנים שירות ובכל זאת לא ייכללו במסגרת חברת ארנק. נעשה זאת תוך הבחנה בין "חברת נושאי משרה" שחלה עליה פסקה (1) לסעיף 62א(א) לפקודה, לבין "חברת שכירים" שחלות עליה פסקאות (2)(3) לסעיף 62א(א) לפקודה.

ניתן להצביע על המקרים הבאים כחורגים ממסגרת חברת ארנק:

1. רכישת 10% ממניות החברה מקבלת השירות על ידי היחיד נותן השירות, כדי להפוך לבעל מניות מהותי, מה שמוציא את חברת היחיד ממסגרת חברת ארנק. הדבר נכון הן לגבי "חברת נושאי משרה" והן לגבי "חברת שכירים". אין חובה לרכוש ממש 10% מהון המניות. די לרכוש חלק מאותו שיעור של 10% "יחד עם אחר" כמשמעות התיבה בסעיף 88 לפקודה.

2. הצטרפות כשותף למקבל השירות, ללא הגבלה בשיעור השותפות¹. הדבר נכון לגבי "חברת שכירים" ולא לגבי "חברת נושאי משרה".

3. העסקת 4 עובדים במשרה מלאה, או חלופת שקלול אחרת של הגדרת "מועסק". חריג זה מתאים ל"חברת שכירים" ולא ל"חברת נושאי משרה".

4. הגדלת הכנסה והכנסה חייבת מלקוחות אחרים ל-40% מההכנסה וההכנסה החייבת הכוללת. חריג זה מתאים ל"חברת שכירים" ולא ל"חברת נושאי משרה".

5. הקפדה שהתנאים של פסקאות (2) ו-(3) של סעיף 62א(א) לפקודה לא יתקיימו יותר מ-29 חודשים בתוך 4 שנים. חריג זה מתאים ל"חברת שכירים" ולא ל"חברת נושאי משרה".

יש להעיר שהחרגה מחברת ארנק אינה מנויה בתוך העסקאות החייבות בדיווח וגם לא כפעולה חייבת בדיווח וגם לא נקבעה כעבירה עם סעיף עונשין. לכל היותר, רשאי פקיד שומה להתייחס להחרגה זו מחברת ארנק כסיווג עסקה מחדש, או כעסקה מלאכותית.

יש להיזהר מהחרגה לכאורית מ"חברת נושאי משרה" כאשר מנגד קיימת אפשרות להיכנס לסעיף הסל של "חברת שכירים". כלומר, ייתכן שהחרגה מ"חברת נושאי משרה" תצלה, אולם תיכשל במבחן של "חברת שכירים".

¹ אפשר שאם השיעור בשותפות של היחיד בעל החברה נותנת השירות הוא מזערי יפעיל פקיד השומה את סעיף 86 לעניין עסקה מלאכותית או יסווג את העסקה מחדש.

4. נספח חקיקה

"סימן ב'1: בעל מניות מהותי בחברת מעטים" (ס"ט 2592)

א. בעל מניות מהותי בחברת מעטים

(א) הכנסה חייבת של חברת מעטים כמשמעותה בסעיף 76, שאינה חברת משלה יד זרה כהגדרתה בסעיף 175ב, הנובעת מפעילות של יחיד שהוא בעל מניות מהותי בה כהגדרתו בסעיף 88, תיחשב כהכנסתו של היחיד כמפורט להלן:

(1) הכנסה מיגיעה אישית לפי סעיף 12(1), (2), או 10(10), לפי העניין - אם הכנסת חברת המעטים נובעת מפעילות היחיד בחבר בני אדם אחר, לרבות בצד קשור לאותו חבר בני אדם, כנושא משרה או הענקת שירותי ניהול וכיוצא באלה, והיחיד או חברת המעטים היו נושאי משרה באותו חבר בני אדם; הוראות פסקה זו לא יחולו על יחיד שהוא בעל מניות מהותי במישרין או בעקיפין, בחבר בני האדם האחר;

(2) הכנסה מיגיעה אישית לפי סעיף 2(2) - אם הכנסת חברת המעטים נובעת מפעילות אותו יחיד בעבור אדם אחר, לרבות בעבור צד קשור לאותו אדם, והיא מסוג הפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו; לעניין זה, "אדם אחר" - למעט מי שהיחיד הוא בעל מניות מהותי בו, במישרין או בעקיפין, או שותף בו;

(3) לעניין פסקה (2), יראו את פעולות היחיד כפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו, על אף כל דין או הסכם, אם מקורן של 70% או יותר מסך כל הכנסתה או הכנסתה החייבת של חברת המעטים בשנת המס, למעט הכנסות מיוחדות או רווחים מיוחדים, הוא בשירות שניתן על ידי היחיד או קרובו כהגדרתו בסעיף 76, לרבות עובדי החברה, במישרין או בעקיפין, לרבות באמצעות חברת מעטים קשורה, לאדם אחד או לקרובו כהגדרתו בסעיף 88, במשך 30 חודשים לפחות, מתוך תקופה של ארבע שנים, ובלבד שבתום 30 החודשים יראו את פעולות היחיד כפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו מיום תחילת מתן השירות, וזאת לצורך דיני המס בלבד; לעניין זה -

"הכנסות מיוחדות" - הכנסות כמשמעותן בסעיף 89, שווי המכירה כמשמעותו בחוק מיסוי מקרקעין, או דיבידנד;

"רווחים מיוחדים" - רווח הון, שבח כמשמעותו בחוק מיסוי מקרקעין, או רווח מדיבידנד;

(4) על אף האמור בפסקה (3), לא יראו שירות שניתן על ידי שותף בשותפות, לאותה שותפות, כשירות שניתן לאדם אחד;

(5) הוראות פסקה (3) לא יחולו על חברת מעטים המעסיקה ארבעה מועסקים או יותר; לעניין זה -

(א) הועסק אדם לא יותר מארבע שעות ביום - ייחשב לחצי מועסק, ואם הועסק אדם חלק

משנת המס - ייחשב לחלק ממועסק כיחס תקופת עבודתו לשנה שלמה;

(ב) אדם וקרובו כהגדרתו בפסקאות (1) ו-(2) לסעיף 88 ייחשבו למועסק אחד.

(ב) לעניין מקדמות לפי סעיף 175, של יחיד כאמור בסעיף זה, תצורף ההכנסה כאמור בסעיף זה

למחזור העסקאות המהווה בסיס לסכום שלפיו מחושבות המקדמות.

(ג) ניתן לגבות את המס על הכנסה לפי סעיף זה, לרבות המקדמות, הן מחברת המעטים והן מהיחיד.

(ד) בסעיף זה -

"נושא משרה" - אחד מאלה, לפי העניין:

(1) בחברה - נושא משרה כהגדרתו בחוק החברות;

(2) בעמותה - נושא משרה כהגדרתו בסעיף 30(א)(4) לחוק העמותות;

(3) בחבר בני אדם אחר - אדם הממלא תפקיד מקביל לאלה המנויים בפסקאות (1) ו-(2), ובלבד שלא יראו שותף בשותפות שאינה נסחרת בבורסה כנושא משרה באותה שותפות;

"צד קשור" - כהגדרתו בסעיף 103;".

95. סימן ב' – תחולה

נוסף על הוראות סימן זה יחולו הוראות אלה:

- (1) במניין התקופה האמורה בסעיף 62א(א)(3) לפקודה, כנוסחו בסעיף 94(2) לחוק זה, לעניין פעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו, תימנה גם התקופה שלפני יום תחילתו של חוק זה;
- (2) הוראות סעיף 77 לפקודה, כנוסחו בסעיף 94(3) לחוק זה, יחולו מיום תחילתו של חוק זה על רווחיה של חברה, לרבות רווחים שנצברו עד ליום תחילתו של חוק זה, ורשאי המנהל לתת הוראות כאמור בסעיף 77(א) האמור, לגבי שנות מס שקדמו ליום תחילתו של חוק זה, ובלבד שחלפו לגבי שנים אלה חמש שנים לאחר שנת מס פלונית שלגביה רשאי המנהל לתת הוראות כאמור."

המכון למסים וליעוץ כלכלי בע"מ ©